

**The Academy of Management
and Administration in Opole**

**IMPROVING LIVING STANDARDS
IN A GLOBALIZED WORLD:
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES**

Opole 2021

The Academy of Management and Administration in Opole

Improving living standards in a globalized world: opportunities and challenges

Monograph

Edited by Tetyana Nestorenko

Tadeusz Pokusa

Opole 2021

2.5. Managing a partnership to raise funds for an international research and development project – a case study.....	167
2.6. Components of quality of life of the population of Ukraine as a tool for formation of management decisions on safe operation of trade enterprises..	177
2.7. The main features of the foreign trade policy of small open economies.....	189
2.8. Cross-border cooperation of local government administration – the essence and manifestations.....	199
2.9. Quality of working life of teachers in the conditions of coronavirus COVID-19: organizational and economic aspect.....	218
2.10. Business modeling with the application of UML.....	228
2.11. Accounting models and control of the turnover of economic assets.....	249
2.12. Improving the organization of marketing activities at the enterprise: researching the level of customer satisfaction.....	263
2.13. Banking risks and the need for crisis management.....	273
2.14. Priorities of regional development in the context of ensuring the quality of life of the population.....	281
2.15. Calculation method of production cost (works and services) as an element of accounting policy of agrarian enterprises.....	290
2.16. The role of social responsibility of business in improving the quality of life of the population of the region.....	300
2.17. The impact of territorial production systems on the quality of life.....	307
2.18. The role of labeling on food packaging in ensuring quality of life.....	318
2.19. The innovative orientation concept of agro-industrial production enterprises and associations investment activities.....	329
2.20. Principles and strategy of pricing in a new digital era.....	342

Part 3. The physical culture and sports role in the healthy lifestyle formation..... 351

3.1. Activity and physical education of young people as a way of quality of life.....	351
3.2. The influence of sports tape on the formation of a healthy lifestyle.....	362
3.3. Formation of a healthy lifestyle of pupils in hierarchy of life's values.....	372
3.4. Justification of the effectiveness of the student's own health program.....	383
3.5. Peculiarities of reactions of adaptation of cardiovascular system of schoolchildren to physical loading.....	391
3.6. The use of means of physical culture in ensuring a healthy lifestyle of students in secondary schools.....	399
3.7. Health orientation in education preschool children.....	406
3.8. Scientific and methodological fundamentals of the organization of health classes by physical culture on production.....	416

2.14. Priorities of regional development in the context of ensuring the quality of life of the population

Пріоритети регіонального розвитку в контексті забезпечення якості життя населення

В сучасній економічній дійсності підвищення якості життя розглядається як пріоритетна мета суспільства, найважливіший напрям державної політики. З іншого боку, якість життя виступає певним наслідком досягнутого рівня соціально-економічного розвитку та одночасно виступає базисом для подальших змін.

Якість життя, на думку багатьох дослідників, включає середню тривалість життя, рівень захворюваності, умови і охорону праці, доступність реальних благ; реальне споживання товарів і платних послуг на душу населення; забезпеченість житлом; стан ринку праці; смертність населення, стан екологічного середовища, добробут і ряд інших чинників.

Разом з тим, в соціально-орієнтованому суспільстві важливими індикаторами якості життя стають також ступінь соціальної захищеності населення, свобода вибору людини, поліпшення соціального середовища. Як найважливіші проблеми підвищення рівня і якості життя указуються: забезпечення зайнятості населення, посилення його соціальної захищеності, боротьба з бідністю, підвищення рівня оплати праці, трансформація соціального забезпечення, адресна соціальна підтримка населення; інвестиції в соціальну інфраструктуру (в житлове будівництво, охорону здоров'я, культуру, науку і освіту).

В сучасних умовах є потреба формування нової якості життя громадян України шляхом створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, реалізації нею всіх своїх професійних можливостей, досягнення високих соціальних стандартів, впровадження пріоритетів здорового способу

життя, гармонізації людського і природного середовища, підтримки сім'ї та сприяння народжуваності.

Інвестиції в живу працю, у розвиток людського потенціалу, підвищення якості життя людей не тільки виступають одним з потужних важелів подолання економічної кризи, але є орієнтирами для оцінки вартості трудових ресурсів і для ринкового сектора [1].

Забезпечення рентабельного виробництва та підвищення рівня продовольчої безпеки регіону залежать від наявності, ефективності використання і відтворення економічного потенціалу. Виходячи з такого визначення, економічний потенціал регіону залежить від забезпеченості його природними ресурсами, засобами виробництва, трудовими ресурсами і науково-технічним потенціалом, раціональне управління якими здатне збільшити ефективність діяльності та забезпечити сталий розвиток регіону в ринкових умовах. Економічний потенціал регіону розвивається з метою поліпшення економічного добробуту людей, а інтегральним показником розвитку може бути рівень людського розвитку. Поняття людського розвитку, на відміну від якості життя, робить акцент на свободу вибору, можливість розвитку людського потенціалу, коли якість життя акцентує на самооцінці рівня забезпечення благами [2].

У відповідності до Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років, яка визначає тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіону, стратегічні та оперативні цілі, пріоритети розвитку регіону на відповідний період, Закарпатська область багата природними, лісовими, водними, рекреаційно-оздоровчими та бальнеологічними ресурсами, має сприятливі кліматичні умови низинних і передгірських територій, використання яких поряд із дотриманням сучасних екологічних норм може сприяти підвищенню економічного потенціалу та покращенню соціально-економічного розвитку Закарпатської області та держави в цілому [3].

Економіка Закарпатської області представлена всіма сферами економічної діяльності. Частка валового продукту у загальнодержавному показнику валового виробництва у 2019 році становить 43,0 млрд. грн. і коливається в межах 1,4-1,5% всього виробництва України протягом останніх кількох років. У структурі валової доданої вартості майже рівні частки займають сільське господарство – 15,2% та промисловість – 15,1%. Інші галузі представлені наступним чином: транспорт – 10,9%, освіта – 10,2%, операції з нерухомим майном – 9,0%, будівництво – 3,1% тощо.

Економіка Закарпатської області зорієнтована, в основному, на сферу послуг, і варто також зауважити, що у динаміці валової доданої вартості області за останні роки зафіксовано зниження частки промисловості та сільського господарства.

Так, згідно даних соціально-економічного розвитку на 1 грудня 2020 р. в області, за оцінкою, чисельність наявного населення становила 1250,8 тис. осіб. Упродовж січня-листопада 2020 р. мало місце загальне скорочення населення на 3024 особи. У грудні 2020 р. на підприємствах, в установах та організаціях щомісячного обліку було зайнято 151,2 тис. штатних працівників, їх середня номінальна заробітна плата склала 13106 грн, що на 25,5% більше, ніж у листопаді 2020 р. та на 19,1% більше, ніж у грудні 2019 р. [4].

Індекс реальної заробітної плати у грудні 2020 р. порівняно з листопадом 2020 р. становив 124,3%, а відносно грудня 2019 р. – 112,5%. Сума не виплаченої заробітної плати протягом грудня 2020 р. зменшилась на 16,7% і станом на 1 січня 2021 р. склала 6586,7 тис. грн. Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у вересні 2021 р. становила 12315 грн, що у 2,1 раза вище рівня мінімальної заробітної плати (6000 грн). Порівняно з серпнем 2021 р. розмір середньої номінальної заробітної плати збільшився на 0,8%, а за останні 12 місяців (відносно вересня 2020 р.) збільшився на 10,5%. Індекс реальної заробітної плати у вересні 2021 р. порівняно з серпнем 2021 р. становив 99,7%, а відносно вересня 2020 р. – 99,0%. На 1 жовтня 2021р. сума заборгованості з виплати

заробітної плати становила 5001,3 тис. грн, або 94,0% порівняно з 1 вересня 2021 р.

Оборот роздрібною торгівлю, до якого включено дані щодо роздрібного товарообороту підприємств та розрахункові дані щодо роздрібного товарообороту фізичних осіб-підприємців, основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, за 2020 р. становив 23445,1 млн. грн, та зменшився порівняно з 2019 р. у порівнянних цінах на 2,7%. За попередніми даними у 2020 р. порівняно з 2019 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва становив 94,8%, у т.ч. у підприємствах – 77,2%, у господарствах населення – 96,6%. У грудні 2020 р. порівняно з листопадом та груднем 2019 р. індекс промислової продукції становив відповідно 96,0% та 115,3%. За підсумками 2020 р. обсяг промислової продукції, порівняно з 2019 р., зменшився на 9,9%.

У січні-листопаді 2020 р. експорт товарів становив 1228,0 млн. дол. США, імпорт – 1138,5 млн. дол. Порівняно з січнем-листопадом 2019 р. експорт зменшився на 12,1%, імпорт – на 16,6%. Позитивне сальдо становило 89,5 млн. дол. Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами з 125 країн світу. Індекс споживчих цін (інфляції) по області у грудні 2020 р. порівняно з листопадом склав 100,8%, за 2020 р. – 105,7%, по країні відповідно – 100,9% та 105,0%. На споживчому ринку області у грудні 2020 р. порівняно з листопадом ціни на продукти харчування збільшились на 1,8%.

За 2020 рік прибутковими підприємствами, частка яких у загальній кількості становила 74,2%, отримано 3584,4 млн. грн прибутку. Основна частина прибутку сформована підприємствами промисловості (38,7% від загальної суми прибутку), підприємствами оптової та роздрібною торгівлю; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (19,4%). За видами промислової діяльності найбільші обсяги прибутку одержано підприємствами переробної промисловості – 57,1% (загального обсягу прибутку у промисловості), з них 31,1% – машинобудування [4].

Одним із пріоритетів регіонального розвитку на період до 2027 року є розвиток економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на національному, регіональному та місцевому рівні. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років передбачає можливості міжрегіонального співробітництва та інтегрованості населення, а також відповідає Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Одночасно ключовим завданням є створення умов для можливості жителям регіону відчутти у реальних проявах соціально-економічних укладів повсякденності нові відчутно вищі, параметри якості життя (Табл. 1).

Таблиця 1. Диференціація життєвого рівня населення*

№ п/п	Показники	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.
1.	Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму: - тис. осіб - у відсотках до загальної чисельності населення	96,8 7,7	54,1 4,3	2,5 0,2	1,3 0,1	5,0 0,4
2.	Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму: - тис. осіб - у відсотках до загальної чисельності населення	617,1 49,0	593,0 47,1	396,4 31,5	438,9 34,9	273,7 21,8
3.	Середньорічний розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн.)	1227,3	1388,1	1603,7	1744,8	1902,1
4.	Середньорічний розмір фактичного прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн.)	2257,0	2646,4	2941,5	3262,7	3660,9
5.	Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення, разів	3,0	2,1	2,4	3,0	3,1

*Узагальнено на основі даних Головного управління статистики у Закарпатській області [5]

В умовах переходу до ринкових відносин змінилися склад і структура доходів населення, низький рівень зарплати в окремих видах економічної діяльності не є достатнім для нормального життя, зростає роль інших доходів, які виступають як компенсаторний механізм і забезпечують додаткові надходження до сімейного бюджету. Мова йде про доходи від особистого підсобного господарства, від підприємницької діяльності, доходи від неосновної діяльності (друга та третя робота). Держава повинна створити умови для розвитку приватного бізнесу, включаючи особливості його оподаткування на окремих депресивних територіях, що сприятиме як наповненню місцевих бюджетів, так і підвищенню доходів громадян, задоволенню їх потреб в торгівельно-побутових, культурних благах і послугах. Державна політика доходів має бути спрямована на формування середнього класу в суспільстві, подолання існуючих значних диспропорцій в рівнях оплати праці в різних видах діяльності (Табл. 2).

*Таблиця 2. Дані соціально-економічного розвитку Закарпаття **

№п/п	Показники	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
1.	Валовий регіональний продукт, у фактичних цінах, млн.грн.	28952	32390	43037	52445	61325	x
2.	Найвищий дохід у розрахунку на одну особу, грн.	22457	26856	33891	41418	47852	51073
3.	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	3381,46	4297,70	6355,47	8070,20	9201,22	10193,0
4.	Номінальна заробітна плата до попереднього року, %	123,2	127,1	147,9	127,0	114,0	110,8
5.	Індекс реальної заробітної плати до попереднього року, %	80,0	112,6	129,2	112,5	105,9	106,2

**Узагальнено на основі даних Головного управління статистики у Закарпатській області [5]*

Продуктивна зайнятість є передумовою стійкого позитивного ефекту у сфері покращення якості життя. І, навпаки, негативним чином на характеристики останньої впливає зростання безробіття, збільшення сегменту

нестійкої зайнятості. Саме тому комплексне розв'язання макроекономічних проблем, забезпечення економічно активного населення ефективними робочими місцями, досягнення на цій основі високих результатів економічного розвитку та матеріального добробуту громадян – найважливіші передумови підвищення якості життя населення. Забезпечення гідних умов праці та детинізація відносин у сфері зайнятості населення є пріоритетним напрямом державної соціальної політики. Реалізація цього напрямку відбувається шляхом підвищення рівня добробуту населення шляхом наближення рівня заробітної плати в Україні до країн-членів ЄС, створення умов для легалізації зайнятості та доходів населення, удосконалення законодавства про працю з урахуванням міжнародних стандартів та посилення контролю за його дотриманням (Табл. 3).

Таблиця 3. Основні показники ринку праці*

№ п/п	Показники	2016р.		2017р.		2018р.		2019р.		2020р.	
		тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%
1.	Робоча сила:										
	-у віці 15-70 років	571,8	60,9	554,5	60,1	558,5	60,6	559,8	60,9	551,4	60,1
	-працездатного віку	545,6	68,3	539,3	68,0	542,1	68,7	544,3	69,4	533,0	68,4
2.	Зайнятість населення:										
	-у віці 15-70 років	505,5	54,8	496,3	53,8	502,4	54,5	508,9	55,4	492,7	43,7
	-працездатного віку	489,3	61,2	481,1	60,6	486,0	61,6	493,4	62,9	474,3	60,9
3.	Безробітне населення:										
	-у віці 15-70 років	56,3	10,0	58,2	10,5	56,1	10,0	50,9	9,1	58,7	10,6
	-працездатного віку	56,3	10,3	58,2	10,8	56,1	10,3	50,9	9,4	58,7	11,0

*Узагальнено на основі даних Головного управління статистики у Закарпатській області [5]

За результатами обстеження робочої сили кількість робочої сили віком 15 років і старше у I півріччі 2021 р. становила 543,9 тис. осіб, з них у віці 15-70 років – 542,7 тис. осіб, що на 2,3% менше, ніж у відповідному періоді 2020 р. У складі робочої сили, як серед осіб віком 15 років і старше, так і у віці 15-70 років, 88,7% належали до зайнятих осіб, а решта, відповідно до методології Міжнародної організації праці (МОП), класифікувалися як

безробітні. Кількість зайнятого населення віком 15 років і старше становила 482,7 тис. осіб, з них у віці 15-70 років – 481,5 тис. осіб, що на 17,2 тис. осіб менше порівняно з I півріччям 2020 р. У I півріччі 2021 р. рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 48,2% населення відповідного віку, а серед осіб віком 15-70 років – 52,6%. Кількість безробітного населення віком 15 років і старше та у віці 15-70 років, відповідно до методології МОП, складала по 61,2 тис. осіб. У I півріччі 2021 р. рівень безробіття населення, як у віці 15 років і старше, так і серед осіб віком 15-70 років, становив 11,3% робочої сили відповідного віку (аналогічно по Україні – по 9,9% робочої сили кожної з цих вікових категорій). Кількість осіб, які не входять до складу робочої сили, віком 15 років і старше у I півріччі 2021р. становила 457,6 тис. осіб, з них 15-70 років – 372,5 тис. осіб, що на 2,7% більше, ніж у I півріччі 2020 р. [5].

Переваги географічного розташування регіону (прикордонного, транспортного) поряд із природними особливостями та трудовим потенціалом слід використовувати для ведення діалогу про реалізацію інвестиційних проектів на території області, реалізацію транскордонних інфраструктурних проектів для підвищення його економічного потенціалу та добробуту населення.

Стабільний розвиток великого, середнього та малого бізнесу в області є запорукою становлення конкурентоспроможної економіки, що в свою чергу сприяє вирішенню широкого кола проблем соціального та гуманітарного спрямування.

Одночасно якість життя виступає й базовою аналітичною категорією, що підбиває підсумки цілеспрямованої діяльності держави, місцевих органів управління, а також інших інститутів ринкового господарства щодо задоволення повсякденних матеріальних і духовних потреб людини.

Головним напрямом розвитку українського суспільства проголошено формування соціально орієнтованої держави, інтегрованої у світове господарство на засадах конкурентоспроможності національної економіки. Це

зумовлює необхідність посилення уваги до трансформації кількісних результатів економічного розвитку у нову якість – покращення соціальної складової життя та підвищення рівня людського розвитку, що, в свою чергу, здатне забезпечити новий виток спіралі економічного розвитку. Визначення основних компонентів та чинників впливу на якість життя населення, формування стратегії управління якістю життя дадуть змогу забезпечити гармонізацію цілей економічного зростання, розвитку людини та збереження навколишнього середовища.

Література:

1. Harwood R. H., Gompertz P. & Ebrahim S. "Handicap one year after a stroke validity of a new scale", J. of Neurology, Neurosurgery and Psychiatry, 1994, 57, 825-829.
2. Максименко Д. В. Оцінка економічного потенціалу регіону // Cross-border cooperation with V-4 countries as vector of development of small and medium business in Ukraine. International scientific-practical conference, 2017р. – Bratislava – С. 202-208.
3. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років <https://carpathia.gov.ua/storage/app/sites/21/Economics/201001-1840p.pdf> (дата звернення 10. 11. 2021 р.).
4. Соціально-економічне становище Закарпатської області http://www.uz.ukrstat.gov.ua/zakrp/2020/zmi_12_2020.pdf (дата звернення 10. 11. 2021 р.).
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 11. 11. 2021 р.).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>